

Halil Erhan: TOPAL OSMAN VE MUHAFIZI DEDEM GENÇ AĞA

Posted on 12/03/2016

Genç Ağa dedem: Babaannemin büyük erkek kardeşi. Türk standartlarına göre değerlendirildiğinde pek görmeye alışık olmadığımız bir fizikî yapıda, oldukça uzun boylu, yakışıklı, beyaz tenli, göbeği ve fazla yağları olmayan, yumuşak yüzlü, sevecen sesli, acıma hisleri kuvvetli, konuşurken daima saygılı, sesini hiç yükseltmeyen, “babayiğit” diye tanımlanabilen, çevresinde otoritesi hissedilen, saygı duyulan yaşlı bir yayla insanı. Karlı dağlar gibi; yüzünün beyazlığını karlara, boyunun uzunluğunuysa yüksek zirvelere benzettim. Kurtuluş Savaşı’nın içinde yer almış, Orta Karadeniz’in tarihî dönüşümünde Topal Osman’la birlikte hareket etmiş canlı bir tanık. Anıları, tarihe tanıklığı, yaşadıkları hiçbir resmî kayıtlarda geçmeyen, gerçeğin ta kendisi!

1975’te üniversite sınavına girdikten sonra memleketime, Ünye’ye döndüm. Sıcak yaz günlerinden birinde, Genç Ağa dedem ziyaretimize gelmişti oğlu Ali ile beraber. Hiç değişmemişti. Çocukluk günlerindeki gibi sağlıklı, uzun boylu ve yine yumuşak yüzlüydü. Köyümüzü gezdik, deniz kenarında yürüdük, balık ağlarını temizlerken, kuma oturup dalgaları seyrettik. Sürekli “dalgaların nasıl oluştuğunu” yorumlardı. Her seferinde de “Şu Allah’ın hikmetine bak” der dururdu.

Bana karşı özel bir ilgisi, sevgisi vardı sanki. Öyle hissedirdim. Ona karşı duyduğum saygıyı, sevgiyi gözlerimden okurdu herhalde. Onu severdim çünkü saf, tertemiz, pırl pırl bir insandı. Sahtekârlığı, yalancılığı, tembelliği, yapma- cıklığı sevmeyen. Olduğu gibi. Doğal mı doğal.

Bir gün evimizin önündeki fındık harmanının üstüne serdiğimiz kilime oturup denize

bakarak konuşurken dedeme sordum: “Dede, sende hiç eşkiya acımasızlığı, gaddarlığı yok. Nasıl oldu da Topal Osman’ın çetesine katıldın?”

Genç Ağa dedem başladı anlatmaya:

- Çevremde göze batan, boylu poslu, cesur bir gençtim. Bir akşamüstü Topal Osman Ağa, yanındakilerle beraber kapımıza geldi. Beni ve babamı dışarıya çağırdı. Babama dedi ki, “Oğlun benimle gelecek, bundan sonra benim adamım, benim askerim olacak.” Mecbur onlara katıldım. İtiraz etme şansımız yoktu, karşı gelirsek sonumuz kötü olurdu. Ailemle helalleşip Topal Osman’ın çetesine böylece katılmış oldum.

- Çetenin içinde ne kadar kaldın?

- Ben çeteye katıldığımda padişahlık vardı. Ankara’da yeni bir meclis kurulup, cumhuriyet ilan oluncaya, Yunanları kovana kadar, Osman Ağa’nın öldürülmesine kadar geçen bir zaman işte! 7-8 sene gibi herhalde.

- O kadar zaman içinde hiç evine gelmedin mi? Nerelerdeydin?

- Evime hiç gelmedim. Genelde Trabzon, Gümüşhane, Giresun, Ordu, Sivas civarlarında, dağlarda, köylerde, kasabalarda dolaşıp dururduk. En sonunda da Ankara.

- Bir daha hiç köyünden veya yakınından geçtiğiniz hiç olmadı mı?

- Olmaz olur mu? Çok oldu!

- Geçerken uğrasaydım!

- Bir keresinde, köyümüzün üstünden Kaliser’e (Şebinkarahisar) doğru gidiyorduk akşama

doğru. Ailemi görmek için Osman Ağa'dan izin istedim fakat izin vermedi.

- Neden ki?

- "Sana izin verirsem, başkalarına da vermek zorunda kalırım. O zaman da disiplin bozular"

diyerek isteđimi geri çevirdi.

- Kasaydım!

- Osman Ağa'nın çetesinden kaılmazdı. Kaan oldu mu, hem kaçan hem de ailesi
ldrlrd.

- Senin görevin neydi çete içinde?

- Osman Ağa'nın muhafızıydım. Hiç yanından ayrılmazdım. Gece gündüz onunla beraberdim.

- Peki o topal haliyle dağ, tepe nasıl dolaşıyordu?

- Genelde ata binerdi. Ata binmemişse, zor yerlerde, dere, bayırda, karlı yollarda iki
tarafalı koltuklardık.

- Nasıl yani?

- Yolun ve havanın durumuna, varacağımız yerin uzaklığına göre durum değişirdi. Bazen
birer çete askeri koltuk altlarından tutarak hızlı yürümesine yardım ederdi. Eđer yollar
karlıysa o zaman ikişer çete askeri koltuk altlarından havaya kaldırarak gtrrlerd.

- şebinkarahisar'a niye gittiniz?

- Hiç sorma evladım! En büyük kötülüğü, vicdansızlığı orada yaptık Ermenilere karşı.

- Ne gibi şeyler yaptınız dede?

- Oğlum, anlatmaya utanıyorum. İnsanların, kadınların, çocukların çığlıkları hâlâ kulaklarımda. Allah günahlarımızı affetsin!

- Ne yaptınız ki dede?

Oğlum, bize “Kaliser’de Ermeniler isyan etmiş” dediler. Trabzon’da, Gümüşhane’de, Giresun’da ne kadar hapisane varsa tümünün kapılarını açtı Osman Ağa. Söylediği tek şey vardı: “Düşün peşime! Benimle gelin! Ermenileri buralardan temizleyeceğiz. Mallarını, mülklerini, tarlalarını sizlere dağıtacağım.” Böylece kalabalık bir ordu gibi Kaliser’e vardık. Yakıp yıkmaya, çelik, çoluk, genç, yaşlı, kadın, kız demeden öldürmeye başladık. Sokakta rastladıklarımızı öldürdük; evlere, kiliselere saklananları, sığınanları gaz döküp yaktık.

- İnsanları yakarken hiç vicdan azabı çekmedin mi dede?

- Çekmez olur muyum evladım! Hele bir olay var ki, gözlerimin önünden hiç gitmez korkunçluğu: Yüzlerce Ermeniye kiliseye doldurup, üzerlerine gaz döküp yaktık. Sırtları alev almış yanarken, kilisenin demir parmaklı pencerelerinden ellerini bize doğru uzatarak yalvarmaları, patlayacakmış gibi olmuş gözlerinin kocaman yuvarlaklıklarını, o gözlerden çıkarak içime işleyen, insanlığı delen, öldüren utanç oklarını, vicdansızlık oklarını asla unutmam!

- O esnada sen ne yapıyordun?

- Osman Ağa’nın yanında durup yanan insanlara bakıyordum.

- Nasıl dayanıyordun dede?

- İçim kan ağlıyor, o anda ben de yanıyordum. Ama yapacağım bir şey yoktu! İtiraz etsem beni de öldürtürdü Osman Ağa. Çıgıllıkları duymamak, canlı canlı yanan insanları görmemek için gözlerimi ve kulaklarımı kapatıyordum.

- Başka unutamadığın korkunç olaylar da oldu mu?

Oldu evladım! Kaliser'deki Ermenileri hallettikten sonra köyelerine yöneldik. Köyün gençlerini ve erkeklerini öldürdükten sonra geriye kalan 200-250 kişilik çocuk, kadın ve yaşlılarından oluşan bir grubu köyün yakınlarında bulunan bir uçurumun başına getirip, kafalarına kazma küpü- süyle vurarak, yarın dibine doğru yuvarladık. İnsan cesetleri üst üste yığılmış haldeyken üzerlerine çevreden getirdiğimiz pür dalları yığarak, ateşe verdik. Oradan başka bir köye geçtik. İki-üç saat sonra aynı yerden geri dönerken, kömürleşmiş cesetlerin üstünde yüzü, gözü, vücudunun her tarafı yanmış, kömür gibi, katran gibi olmuş haliyle, elleri havada, hortlak gibi bir erkeğin inleyerek dolaştığını gördük. Adamın hortladığını zannederek korkudan tir tir titremeye başladık. O anda Osman Ağa'nın keskin sesi duyuldu, "Öldürün şunu!" demesiyle tek el silah sesi vadide çınladı.

Bir başka sefer de yine bir köyü boşaltmıştık. 100-150 kadar çocuk, kadın ve yaşlıları önümüze katıp Aksu Irmağı'nın akışına doğru götürmeye başladık. Yağmur yağmış, akşam olmak üzereydi. Aksu Irmağı'na karışan bir derenin üstünde bulunan ağaç köprüünün başına geldik (Kızıltaş Köprüsü). Zaten hiç halimiz de yoktu. Çok yorulmuş, yağmurdan sırlıklam olmuştuk. Osman Ağa, Ermenileri tek sıra haline sokturdu. Köprüünün ortasına da elinde balta olan iri kıyım bir eşkiyayı dikti, "Başlarına birer balta küpüsü vurup, ırmağa atın" emrini verdi. Ermeniler başladılar çığrışmaya, yalvarmaya. Yüreklerin dayanacağı gibi değil! İki iri yarı eşkiya, çocukları, kadınları, yaşlıları kollarından tutarak baltacının önüne götürüyorlardı. Başına balta küpüsü vurulanları ırmağa attılar sırayla, teker teker. Yağmurla kabaran suların içinde insanlar kaybolup gittiler.

- Ermenilerin evleri, yerleri ne oldu peki?
- Osman Ağa, aramıza çevreden katılanlara, onların akrabalarına dağıttı tek tek buraları. Veya bizim çetenin ihtiyaçlarını karşılayan, bize yardım eden, kendisine Müslümanım diyen ağalara, beylere dağıttı, paylaştırdı.
- Bunu nasıl yaptı?
- Çok basit: “Bu ev senin, bu tarla senin, bu araziyi sen veya sülalen ekip biçecek” dedi, oldu bitti. Astığı astık, kestiği kestik zaten; her emri bir kanun. Azımsayan, itiraz eden, beğenmeyen canından olacağını zaten bilirdi.

Giresun’un içinde veya çevresinde de böyle mi oldu?

- Elbette. Şu anki Giresun’un zenginlerine bir bakın. Hepsi Osman Ağa’nın akrabaları, amcaları, dayıları, hala, teyze çocuklarıdır.
- Kimler mesela?
- Mesela ...oğulları, mesela ...oğulları. Her ilçede de o yörenin en güçlü ailelerine, ağalarına mal mülk dağıttı. Hepsinin zenginlikleri de Ermenilerin veya Rumların evlerine, arazilerine konmaktan kaynaklanmaktadır. O günden bu yana da kullanılmaktadırlar, oğullardan torunlarına aktara aktara. Cumhuriyetin ilanından sonra da üzerlerine tapu kaydı yaptırmışlar. Durum öyle gözüküyor.
- Senin veya sülalenizin malı mülkü niye olmadı peki?
- Bize de savaştan sonra verecekti bir yerler ama olmadı.

- Niye? Ne oldu?

- Yunanlarla savaştıktan sonra, Atatürk tarafından Ankara'da öldürüldü. Osman Ağa ölünce biz de kendi halimize kaldık. Hepimizi köylerimize gönderdiler cascavlak.

- Topal Osman için "Balkan Savaşı'na katıldı, Kurtuluş Savaşı'nda çetesiyle beraber Yunanlara karşı savaştı" diyorlar. Hatta Balkan Savaşı'nda ayağından yaralandığı için topal kaldığı söyleniyor.

- Ben en az sekiz sene Osman Ağa'nın muhafızlığını yaptım. Balkan Harbi'yle ilgili hiçbir hatırasını anlattığını, yaralandığını duymadım. Balkan Harbi'ne katıldığını dahi bilmem. Topallaması sülaleden gelir. Ama Yunanlara karşı beraber savaştık.

* * *

Her zamanki gibi yumuşacık, pamuk gibi yüzüyle, alçak ses tonuyla konuşmasını sürdürürdü Genç Ağa dedem. O konuşurken ben de dikkatle dinlemeye, olayları kaçırmamaya gayret ederdim. Çoğu zaman da küçük küçük notlar tutardım. "Kurtuluş Savaşı'na katıldım" deyince heyecanım daha da artardı. Öyle ya, bu zamana kadar Osman Ağa ve çetesinin Kurtuluş Savaşı'nda yer aldığını hiç duymamış, ders kitaplarında da görmemiştim.

- Kurtuluş Savaşı'na nasıl katıldın dede?

- Artık bu bölgede işimiz kalmamıştı. Ordu-Giresun-Sivas-Gümüşhane-Trabzon bölgelerinden Ermenileri temizlemiştik. Öyle olunca da Atatürk bizi Ankara'ya çağırıldı.

- Ankara'ya nasıl gittiniz?

- Giresun'dan Samsun'a geçtik. Samsun-Merzifon-Çorum üzerinden Ankara'ya vardık.

Ankara'ya giderken yolumuzun üzerinde ne kadar Ermeni köyü, kasabası varsa yine yakıp yıktık. Özellikle Merzifon'da.

- Merzifon'un ne özelliği vardı dede?

- Merzifon'un Ermeni ahalisi çoktu. Önümüze geleni kurşunladık. Evlere doldurup doldurup yaktık. Adeta taş üstünde taş bırakmadık.

- Ankara'ya vardığınızda hiçbir yetkili size kızmadı mı?

- Ben bir şey duymadım. Ankara'dakilerle, Atatürk'le Osman Ağa konuşurdu zaten. Nasıl karşıladıkları konusunda bir şey söyleyemem ama her şey normal gibiydi.

- Sizi nereye gönderdiler?

- Düşmanın Haymana'ya geldiğini söyleyerek bizi oraya gönderdiler. Haymana önlerinde Yunan askeriyle karşılaştık. Çok yaman bir harp oldu aramızda. Göğüs göğüse, süngü süngüye çarpıştık Yunanlarla. Onları perişan ettik. Çok Yunan askeri öldürdüm süngüleyerek. Yunanlar yaralılarını, ölülerini bırakarak gerisin geriye kaçtılar. Bizden de çok arkadaşımız öldürüldü.

- Takip etmediniz mi?

- Hayır. O görev başka birliklerindi. Biz hep Ankara'da kaldık. Ahırdan bozma bir koğuşumuz vardı.

- Hangi görevle kaldınız Ankara'da?

Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nda görev aldık.

Gerek savaş sırasında gerek savaş sonrası cumhuriyetin ilanından sonra Muhafız Alayı içinde hep Topal Osman'ın emir komutası altında görev yapmış Genç Ağa dedem. Asla başka bir komutanları olmamış. Kayıtlarını, listelerini Topal Osman tutmuş, ihtiyaçları ona göre belirlemiş. Askerî üniforma dahi giymemişler. Birlik içinde, daima yerel kıyafetleriyle dolaşır, görev yaparlarmış.

- Topal Osman niye öldürüldü dede?

- "Atatürk'ü öldürmeye kalkmış" diye arkadaşlarla aramızda fısıldaşıyorduk. Sebebin bilmiyorduk. Zaten Osman Ağa her zaman bizimle olmazdı. Geceleri ayrı yerlerde kalırdık. Ankara içinde sürekli gezer, dolaşır, önemli kişilerle, mebuslarla görüştüğü söylenirdi. Son zamanlarda da daha seyrek uğrar olmuştü yanımıza.

- Öldürüldüğünü nasıl anladınız peki?

- İlk birkaç gün anlamadık. Zaten ilk gün bizleri beşer onar başka bölüklere dağıttılar. Neler olduğunu anlayamıyor, sürekli Osman Ağa'yı soruyorduk. İkinci günün sabahı, bizleri onar onar avlunun önündeki duvarın dibine dizdiler. Ellerimizi arkadan bağlayıp silahlarımızı alıp, diz çöktürüp duvara döndürdüler. Her birimizin arkasında da eli silahlı birer asker vardı. Silahlarının namlularını ensemize doğrultmuşlardı. Geriden bir ses duyduk: "Kımıldamayın, arkanıza da dönmeyin!" "Kesin bizi birer kurşunla öldürecekler" diye düşünmeye, içimden dua okumaya, salavat getirmeye başladım. Arkadaki ses yine konuştu: "Osman Ağa'nız Atatürk'ü öldürmeye teşebbüs etti fakat muvaffak olamamıştır. Bundan dolayı Atatürk'ün emriyle öldürtülmüş, cesedi de Ankara'da askerî bir bölge içinde, bilinmeyen bir yere gömülmüştür. Sizlerin hakkında da ölüm kararı vardır."

Allah'a yalvarmaya, yakarmaya başladık. Derken, ikinci bir ses yükseldi yine arkadan: "Ne

yapıyorsunuz siz? Bu çocukları nasıl infaz edersiniz? Bu emri kim verdi?” Duyduğumuz ilk ses, “Atatürk verdi” dedi. İkinci sesse “Olmaz öyle şey. Bunlar vatan için canlarını ortaya koydular. Düşmanla göğüs göğse çarpıştılar. Ağaları yüzünden niye öldürülsünler? Durun, bekleyin biraz. Ben konuşup geleceğim” dedi.

Uzunca bir süre diz üstü, yüzümüz duvara dönük, başlarımız eğik vaziyette bekledik. Nice zaman sonra arkamızdan başka bir ses duyduk: “Kalkın ayağa ve yüzlerinizi bana dönüp, hazır olda dinleyin. Savaş gazisi olduğunuz için canlarınız Atatürk tarafından bağışlanmıştır. Hepiniz, ayrı ayrı ve teker teker olmak kaydıyla memleketlerinize döneceksiniz. Silahsız olarak. Toplanmak, bir araya gelmek, isyana teşebbüs etmek gibi bir düşünceye kapılmayın. Artık yeni bir devlet var, yeni bir cumhuriyet var; çetelik, eşkıyalık dönemi bitmiştir. Yoksa canınız bir daha bağışlanmaz.” Sonra da bizleri teker teker nizamiye kapısından dışarı saldılar.

- Giresun'a nasıl geldin oradan?

- Yürüyerek. Dağlarda, yollarda Ermenilerin evlerine yerleşenlerden yemek istedim. Kimi verdi, kimi vermedi; samanlıklarda yattım, meyve yedim, ekmek dilendim. İki ayda ancak gelebildim köyüme.

- Döndüğünde ne gibi farklılıklarla karşılaştın?

- Beni öldü zannediyorlarmış, görünce sevindiler. Ama tarlamızın birini, Ermenilerin yerlerine akrabalarını oturtmuş olan bir ağanın adamları ekip biçiyorlardı.

- İtiraz etmediniz mi?

- Etsen ne olacak oğlum? O adamlar artık hükümet olmuşlardı. Astıkları astık, kestikleri kestik. Yaşadığıma şükredip bu günlere geldim.

Genç Ağa dedem 1985 yılında, 90 yaşındayken vefat etti. Oğulları, kızları, torunları Giresun'un merkezinde, Derelinin Yuva köyünde yaşamlarını sürdürmektedirler. Sorulduğunda, "Babamız asla eşkıya olmadı, eşkıyalık yapmadı, Topal Osman'ın emrinde sekiz sene askerlik yaptı. Aynı zamanda Atatürk'ün de askeriydi" demektedirler. Bölgede hâkim olan resmî görüş de "Topal Osman, Ermenileri öldür- meseydi Ermeniler bizleri, Müslümanları öldürerek, katle- deceklerdi" şeklindedir.

Genç Ağa dedemin oğulları, torunları, günümüzde de Atatürk'e kızgındırlar. Niye olmasınlar ki? Atatürk, zengin olmalarına mani olmuştur! Fena mı olurdu Gedikkaya'da, Çıtlakkale'de 100-150 dönüm fındık bahçeleri veya Giresun'un içinde 8-10 tane iş hanları olsaydı!

Halil Erhan, 1915'ten 1980'e Karadeniz - Ermeniler, Eşkıyalar, İnsanlar, Yaşamlar . İletişim 2015, s 111-120

